

basic signs of these notions. An author exposes the terms of upgrading education, one of which counts eurointegration.

Стаття надійшла до редакції 9.10.2009 р.

УДК 167. 7:37.013

*Михальченко М.І., Пазиніч С.М.,
м. Харків, Україна*

ФІЛОСОФІЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ ЯК СУБСТАНЦІОНАЛЬНІСТЬ В КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ СИЛ СОЦІУМУ

Постановка проблеми та її актуальність. Зростання інтересу до проблем оптимального регулювання суспільними перетвореннями на теренах України значною мірою зумовлений тими істотними змінами, які переживають сьогодні суспільство та його основні сфери життєзабезпечення. Адже ніні темпи реформ спрямованих на поліпшення життєвого рівня населення з кожним роком катастрофічно знижуються. А населення «доїдає» і «допиває» прибуткові кошти, що не скеровуються на модернізацію економіки. Модернізація, як виняток, простежується винятково на підприємствах, де володарює іноземний капітал. Що ж стосується державних підприємств, то вони значно відстають у темпах модернізації.

Тому сьогодні актуальною проблемою виступає формування нового підходу до аналізу сучасних проблем в умовах перебудови суспільно-економічних відносин. Слід зауважити, що за період становлення самостійної державності в країні змінилися декілька політичних стратегем починаючи від «революційного романтизму» до прагматичного капіталізму. Стратегемам присвячено, в тому чи іншому аспекті, немало робіт, що свідчить не тільки про інтерес дослідників до цієї вельми цікавої сфери наукових знань, а й про безумовну актуальність проблеми у вирішенні складних питань сьогодення.

Це дає нам вагомі підстави вважати, що без глибокої філософської рефлексії проблем пов'язаних з цивілізованими політичними змінами в суспільстві і базованих на них *засобів управління*, неможливо чітко визначити нові стратегічні цілі які б максимальною мірою мали відповідати потребам новітньої економічної цивілізації і перспективам її всебічного розвитку. Взагалі

можна стверджувати, що сьогодні відбувається активний процес становлення і творчого розвитку філософського аспекту вищезгаданої проблеми.

В той же час, поза межами досліджень залишаються *невирішеними такі питання проблеми*, як філософський аспект розуміння структури і функцій динамічної політики в конкретному просторі-часі та системний стиль її пізнання; роль і місце її окремих складових в системі суспільного розвитку; поняття стабільності та розмаїття його інтерпретації тощо.

Мета дослідження саме і полягає у з'ясуванні сутності самого феномену політики і пізнання її в гармонійному поєднанні з нагальними проблемами сучасного управління соціальними процесами. Оскільки саме від філософського розуміння цієї конче актуальної проблеми багато в чому залежить стабільний розвиток нашого суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Якщо подивитися в глибини історії, то першим політиком був Бог, який не зміг зберегти спокій і злагоду між Адамом та Євою і змушений був застосувати проти них каральні засоби. У подальшому політика ускладнювалася, набувала нових рис, застосовувала дедалі більший арсенал засобів своєї розробки та реалізації. Але в її основі завжди лежали інтереси суспільства, верств, класів, груп, особистостей.

Якщо це так, то політика – це ідеї, ідеали, норми, відносини, інститути, дії тощо, скеровані на реалізацію інтересів націй, суспільств, соціальних груп та особистостей у галузі державного будівництва, внутрішньодержавних і зовнішньодержавних відносин і встановлення світопорядку. В залежності від того чи іншого критерія класифікації політику диференціюють на внутрішню та зовнішню, регіональну і глобальну, агресивну та миролюбну, військову й економічну, національну й імперіалістичну, блокову та позаблокову тощо. Слід зауважити, що політика є предметом наукових досліджень та об'єктом впливів і водночас є сферою професійної діяльності та постійної зацікавленості народів і лідерів націй і держав. В цьому контексті виникає цікавий пасаж відносно того, що політика є галуззю діяльності людей чесних і безчесних, вона дбає про збереження людства і одночасно може загрожувати йому знищенням. Тому існує багато різноманітних визначень політики як морального, так і аморального явища, як необхідного чинника життєдіяльності суспільства, так і руйнівниці стабільності, як коректної науково-практичної діяльності, так і мистецтва, де імпровізація, випадковість визначає кінцевий результат.

Визнаючи всі суперечливі визначення та характеристики конкретних політик, ми все ж повинні дійти висновку про те, що політика є об'єктивним явищем, притаманним людству відтоді, як воно стало суспільством, де вини-

кли різноманітні інтереси, характерні для різних (окремих) соціальних верств, груп. Уже в родовому суспільстві, коли виникла потреба у вождях, лідерах, жрецях, у найпростішому поділі праці, регулюванні трудових відносин, почалося становлення політики як окремої галузі діяльності. Безумовно, що становлення найпростіших форм, методів, засобів політики відбувалося стихійно, методом спроб і помилок, через прозріння й інтуїцію окремих осіб. Але досвід накопичувався, передавався від покоління до покоління.

Отже, об'єктивною основою політики є інтереси, що вона обслуговує. Це обслуговування може бути науковим і ненауковим, об'єктивним і волюнтаристським, раціональним та авантюрним, але, якщо політика не відривається від стратегічних і тактичних інтересів, то поступово вона сама набирає риси об'єктивності, раціоналістичності.

Водночас сучасна українська політика являє собою своєрідну суміш реального й ірреального, раціонального й ірраціонального в ідеях і діях. Це своєрідний коктейль. Хоча інгредієнти цієї політики досить часто далекі від класичних, виписаних у монографіях про політику та політичні дії, але коктейль виходить летальним. Народ у відвертому хмелю, «бармени» в шаленому прибутку, незалежно при владі вони чи в опозиції, та й «офіціанти», то більш професійні політики та й каста політтехнологів завжди мають свою частку прибутку. Іншими словами, відбувається класична невідповідність між мірою праці і мірою споживання, внаслідок чого серед населення відбувається контрарне соціальне розшарування. Це нагадує епоху Демосфена коли, самопожертвування, хоробрість, патріотизм змінилися розбещеністю і індивідуалізмом, все стало предметом меркантильного і огидливого торгу. Бурхливе накопичення капіталу за рахунок пограбування народу супроводжується стрімким падінням моральності і низьким рівнем естетичного смаку. [1, с. 98]

Становлення сучасної української політики проходило за складних мов.

По-перше, перехід від тоталітаризму до демократії відбувався виключно мирним шляхом, тому норми і процедури тоталітаризму не були цілком відкинуті, а були з'єднані з нормами демократії. Утворився унікальний симбіоз «української тоталітарної демократії», де демократія стала «фіговим листком» неоавторитаризму та режиму кланової олігархії.

По-друге, під час Нового Українського Відродження в 1989-1994 рр. було багато романтики, утопічних в своїх основах рішень і рожевих перспектив. Ніхто не прорахував, кому буде потрібна продукція військово-промислового комплексу, який домінував у промисловості України. Або славнозвісне гасло: «Вийдемо з імперії і напростець підемо до об'єднаної Європи». І знову ж таки ніхто не прорахував, чи готова Росія відпустити Україну

до Європи і назавжди втратити шанс відновитися як слов'янська імперія? А з другого боку чи готова об'єднана Європа до інтеграції з Україною, де вкрай низький рівень життя, нерозвинена транспортна інфраструктура, промисловість, сільське господарство, побутова структура не відповідають вимогам ЄС? Отже, лише ці приклади показують наскільки романтика простих рішень була далека від реалій. Крім цього, не враховувалися норми економічного та політичного життя в Україні, наскільки вони були далекі від європейських стандартів. Не будемо вже вести мову про рівень моралі і загальної культури в пострадянській Україні і як він співвідноситься з європейським.

Треба нагадати, що народ України здійснював мирну революцію 1991-1994 років головним чином під негативіським гаслом – «Так далі жити не можна!». Слід нагадати і про те, що такі політичні та суспільні рухи як *Рух*, Гельсінський *рух* націоналістичні партії і групи були вельми ефективними в боротьбі з тоталітаризмом. Але вони були безсильні проти режиму «української тоталітарної демократії» в конструктивному плані. Цікаво, що коли удруге, наприкінці 2004 р. український народ вийшов на вулиці з цим же таки гаслом «Так жити не можна!», то знову ж, рожеві мрії і надії залишилися утопічними. Режим «тоталітарної демократії» не тільки втримався, а структурно і функціонально навіть зміцнів.

Жодна революція, жодна більш-менш значна політична реформа не обійшлися в Україні без популярних, зрозумілих гасел, що відповідали історичному моменту й інтересам значної частини народу. Вони збуджували народну масу, викликали ентузіазм, вели в бій. За гаслами йшли обіцянки задовольнити інтереси всіх верств населення, на які спиралися революціонери або реформатори. Після здійснення революції або реформи більшість їх руйнівників не отримувала обіцяного, оскільки задовольнити інтереси всіх верств населення одночасно неможливо. Нагороду за перемогу, як завжди ведеться, отримували ті політичні сили, що очолювали революційний або реформаторський рухи, або використали перемогу у своїх вузьких інтересах. І в цьому нічого дивного не має.

Згадаймо Велику французьку революцію, яка здійснювалася під гаслами «Свобода», «Рівність», «Братерство». Вона дала зразки піднесеного революційного романтизму і громадянського героїзму, що втілювалися в таких особах, як Мірабо, Марат, Сен-Жюст, Робесп'єр та інші. Ця героїка знайшла художнє втілення в картинах Давида і симфоніях Бетховена. Проте, незабаром, ця епоха при Наполеонові швидко переорієнтувалася на низхідну лінії розвитку, майже минувши стадію гармонійного соціального умиротворіння. Вона красномовно ілюструється особистою долею Наполеона, яку він часто підк-

ріплював своєю улюбленою приказкою: «Від великого до смішного один тільки крок»[2, с. 403]. Отже логіка подій, як ми бачимо, вельми проста – народ використовувався як рушійна сила, а плоди революції досталися вузькому колу еліти імперії Наполеона Бонапарта.

Або ж візьмемо в якості приклада Велику Жовтневу революцію, яка здійснила гасла про власність на землю, заводи та фабрики в інтересах партійної бюрократії більшовиків. А кардинальні реформи на пострадянському просторі здійснили гасла про ринок, приватну власність в інтересах олігархічних груп та нової політичної і економічної еліти. Суб'єктом перетворення в країні виступив не якийсь особливий клас, як це майже завжди було в історії, а лише, група людей, цього разу, представники партійної верхівки, але від імені всього суспільства. Але якого суспільства? Тому швидкоплинність (а вона на початку навіть романтичною була) реформістської соціальної гармонії пояснюється тим, що дешева праця створила в короткий час надмірні матеріальні цінності, які привласнювалися партійною номенклатурою. Автори цих рядків були свідками тих дійств, коли за декілька місяців представники партійно державної верхівки ставали мільонерами, а мільонні маси людей, в тому ж ритмі скочувалися до злиденного стану. Як наслідок, виникла гостра суперечність між миттєво спеченими олігархами-казнокрадами (а по-іншому і не могло бути; тут історія декому пішла в пуття) і колосальною масою людей доведених до зубожіння. Можливо швидкоплинність консолідації зумовлювалася ще й тому, що такі якості як людяність і гуманізм, за умов історичної раптовості для абсолютної більшості людей, не встигли сформуватися в душах людей, тому вони затьмарилися егоцентричними інтересами. Але якби там не було, основна ж кількість населення, так звані «народні маси», у всіх без винятку випадках залишилася, як і завжди в таких ситуаціях буває, без будь-яких матеріальних і духовних благ. Проте на цей раз вона уціліли, правда вціліли лише на грані фізичного виживання [3, с. 47].

У сучасній Україні також існує велика невідповідність між гаслами, зафіксованими навіть у Конституції, між передвиборчими обіцянками політиків і реальними результатами політики, і це здійснюють люди, обрані і призначені на державні посади, в органи законодавчої влади та самоврядування.

У середовищі суспільствознавців і політиків України точаться постійні дискусії щодо низки проблем. Серед них: головні напрями політичної структуризації у країні; про форми взаємодії влади, опозиції та «нейтральної» частини населення; про взаємозв'язок форм і методів боротьби політичних еліт і соціальних груп; про шляхи та засоби подолання конфронтації і досягнення

національної злагоди; про межі соціальної напруги в суспільстві та резерви адаптації населення до аномальної економічної та політичної ситуації в суспільстві; про «українську революцію» кінця XX ст. і «помаранчеві події» 2004 р. тощо.

Предметом дискусії часом є цілком конкретні проблеми. Із метою, наприклад, з'ясувати «межу терпіння» народу в ситуації майже стихійного експерименту, прихованого під евфемізмом «реалізація курсу реформ».

Експертний прикладний або абстрактно-теоретичний аналіз політичної ситуації в Україні, стану та тенденцій розвитку соціально-політичних конфліктів, можливості нового соціального вибуху революційного чи бунтарського типу – дедалі частіше виходить на пошук реальних механізмів і засобів конструктивного регулювання політичних процесів. Але єдності політичної теорії та політичної практики, зазвичай, не досягається, а цілком розумні рекомендації вчених дуже часто ігноруються. Метод спроб і помилок залишається в українській політиці домінуючим.

Якщо це так, то природно що з одного боку, незапитаність теоретичних досліджень обеззброює частину вчених, і вони припиняють роботу над актуальними проблемами політики, «заглиблюючись» у соціально історичний або ж історико-бібліографічний аналіз. З іншого боку, стимулюється активне входження у політичну публіцистику, де можна з більшою емоційністю викласти, виплеснути на читача або глядача результати наукового пошуку. Але це призводить до здрібнення тематики досліджень, а головне, до втрат глибинного філософського та методологічного аналізу соціальних проблем на догоду популярності викладу тієї чи іншої проблеми.

Таке становище у соціальній філософії, соціології та політології визначається об'єктивними і суб'єктивними умовами перехідного періоду в Україні, дрібнотравчатістю її політичної еліти. Ми виходимо з того, що політика – це поле система відносин і боротьби за владу, політичного впливу, використання владних механізмів для розв'язання проблем суспільства і держави, реалізації інтересів соціальних груп і політичних рухів. В цій царині не всі політичні гравці дотримуються не тільки правил гри, а навіть положень Конституції України, адже існують різні трактування цілей держави, політичних інститутів, груп еліт тощо. Тому суспільствознавцям украй важливо виявляти й обговорювати реальні інтереси політичних суб'єктів, форми та методи їх протистояння чи консолідації, особливо у владних та опозиційних структурах, способи впливу на владу та населення, які політичні технології є ефективними, а які ні тощо.

На наше глибоке переконання, потребує серйозної дослідницької уваги варіант (або модель) соціально-політичної модернізації, обраний українською владою після грудня 1991 р. Колосальні соціальні та морально-духовні втрати, що несе на собі народ України за реалізацію цілей віртуальної модернізації, незрівнянно висока ціна порівняно з тією, яку заплатили країни Балтії та Центральної Європи за реальну модернізацію суспільства загалом і його політичного життя. В Україні вищий рівень безробіття, глибина ще не подоланого економічного спаду ще й нині вражає експертів, продовжується абсолютне зuboжіння народу, падає його платоспроможність, що гальмує відновлення вітчизняного виробництва. Усе це призводить до зростання постійної соціальної напруги в суспільстві. І хоча рівень терпіння народу щодо соціальних лих і зловживань влади та криміналітету виявився нижчим, ніж передбачали аналітики та політики, але терпець людський не безмежний і він може в будь-який момент вибухнути з непередбаченими наслідками.

Треба зауважити, що адаптаційні механізми, вироблені в тоталітарній державі, виходячи з принципу «тільки б не було війни», перестануть спрацьовувати, і тоді потенційний і реальний протести співпадуть, і соціальний вибух із реальної можливості скачкообразно і неминуче переросте в дійсність. Хоча за умов відсутності консолідуючої протестної ідеї, організованої опозиції соціальний вибух не завжди веде до зміни режиму. Але навіть якщо він виявляється як беззмістовний, стихійний бунт, можуть бути розхитані всі основи держави. Саме це показали події кінця 2004 р., коли стихійний виступ мас проти фальсифікації виборів ледве не переріс у революцію.

Отже, соціально-політичні процеси, що розвиваються як наслідок невдалого варіанту модернізації України, серйозно знижують можливості загальної консолідації суспільних сил через досягнення компромісів в ім'я гуманної мети – благополуччя людей, розквіту моралі, духовно естетичних цінностей та загальної культури. А це як наслідок веде до наростання конфліктів між тільки-но народжуваним громадянським суспільством і владою, що суттєво звужує соціальну базу правлячих режимів, можливості їх маневрування, дискредитує саму ідею радикальної модернізації економіки та політики в Україні.

Доречним буде звернути увагу на те, що різні види аналізу, а саме: соціально-філософський, соціологічний, політологічний і навіть морально-естетичний – показують, що в суспільній свідомості та публіцистиці утверджується ілюзійний феномен «непізнаного існуючого об'єкта» – «української демократії», яку ніхто не бачив, але про яку багато говорять, особливо апологети кланових, мафіозних угруповань, що за власний кошт прорвалися до

влади, особливо на регіональному рівні. Контент-аналіз преси незаперечно свідчить про ці політичні процеси.

Дати чітку дефініцію поняття «українська демократія» як різновиду, форми існування демократії, особливо коли йдеться про пишномовні філіппіки про крах тоталітаризму та перемогу демократії в Україні з боку заангажованих журналістів і навіть вищих посадових осіб держави, – занадто складно, а може й неможливо. Ми розуміємо умовність цього поняття і його публіцистичний характер. Тим більше, що раніше ми застосовували термін «українська тоталітарна демократія». Водночас поняття такого типу – «американська демократія», «російська демократія», «лівійська демократія», «загальноєвропейська демократія», та ін. досить поширені. Спроби охарактеризувати різні риси демократії – свобода слова, демократичні вибори, права громадян і таке інше – приводять до висновку, що ці риси ніби є, і разом із тим, їх наче й немає. Тобто, здійснити перехід від диференційної емпірії до уніфікованої демократії на прикладі України здається неможливим. Наприклад, парламентські і президентські вибори в Україні показують, що критерій С. Хатінгтона – Р. Дарендорфа досі придатний для України але не повністю. Форми втручання влади у процес виборів, маніпуляція засобами масової інформації та суспільною свідомістю загалом – не вміщуються навіть у величезному тлумаченні поняття «демократія» українського типу.

За неможливістю поки що визначити поняття «українська демократія» та застосування розмитого поняття «українська тоталітарна демократія», криється не капітуляція засобів пізнання перед емпіричною різноманітністю речей. Річ в тому, що теоретичне і практичне безсилля побудувати зв'язки української дійсності з нормативним поняттям «демократія», зумовлене тим, що реального об'єкта поєднання як такого не існує. А якщо це так, то нагально виникає проблема приведення існуючої соціальної життя у відповідність з існуючими реальними зразками. Йдеться навіть не про ідеал демократії, а про ті реальні її показники, що зафіксовані в документах ООН, Європейського парламенту, ЮНЕСКО.

Загальноприйняте уявлення, що відповідає на запитання «Чому і для чого демократія є необхідною?» – почасти пробиває собі шлях у суспільній свідомості та практиці в Україні. Проте навіть на початку ХХІ ст. в суспільствознавстві така точка зору досконало не розроблена. Тому природно виникає низка питань на кшталт: що таке демократичний лад, яким лад має бути в Україні, якщо він претендує на демократизм, до чого повинні прагнути політичні інститути та люди в конкретних умовах щоб прискорити в країні демо-

кратизацію громадського життя з метою ефективного управління суспільством?

Дескриптивний, тобто описовий і компаративний методи вивчення української реальності намагаються з'ясувати, як і коли демократія стає можливою, якщо ціннісний вибір на користь демократії вже зафіксовано в Конституції. Тут більш детально досліджується не стільки неповна відповідність історично змінному ідеалу демократії, скільки, те, чому не спрацьовують раціоналізовані структури соціального життя, що виникли як наслідок конвенціональних відносин соціальних суб'єктів а саме: конституції, закони, норми, звичаї, що з'явилися за умов базового консенсусу нібито більшості народу щодо шляхів і форм суспільного розвитку. Варто звернути увагу на те, що народ із його «консенсусом» береться лише як об'єкт маніпуляцій.

Таким чином, за відсутності реальної загальної згоди народу *рушійною силою демократичного процесу може стати консенсус еліт*, спрямованих до консолідації суспільства. В Україні такий варіант потенційно можливий, але по-справжньому його важко реалізувати. Наявна економічна, політична, етнічна сегментованість українського суспільства, породжена економічними, етнічними, політичними та духовними факторами має доволі живучу форму. Співвідношення сегментів може змінюватися за їх роллю, обсягом, а також можуть відбуватися внутрішньо сегментні зміни. Візьмімо, хоча б такий складний соціальний сегмент, як інтелігенція. Навіть на рівні ординарного аналізу помітні його серйозні кількісно-якісні зміни в ролі, обсязі і внутрішньо сегментних співвідношеннях професійних груп та їх функціональних статусів тощо.

Мимоволі виникає резонне запитання. Чи може бути досягнутим консенсус еліт, коли останні, будучи лідерами сегментів, мають суперечливі, а часом навіть несумісні цілі? В подібних ситуаціях аподиктично доходимо до песимістичного висновку: сумнівно чи це може бути досягнуто демократичним шляхом, хоча, виходячи із нинішньої ситуації і посиляючись на українську «терплячу» ментальність пасивний консенсус народу ніби то сьогодні і є. Як бачимо, навіть ті представники політичної та духовної еліти, які гордо називали себе «демократами», сегментовані за економічною, етнічною, мовною та навіть клановою ознаками. Плюс до цього ще один аспект української ментальності: «де два українця, там три гетьмани». Чи не від такого стану виникають концепції «авторитарного лідера», «сильної руки», що означають методи консолідації нації не зовсім демократичними методами. Як показали події 2004-2007 рр., такі концепції нині вже не користуються великим попитом.

Демагогія щодо просування України шляхом демократичного правового суспільства досить часто не відображає реальних процесів. Соціальне пізнання не запропонувало рецептів, крім авторитарних, консолідації суспільства в ім'я демократії. І нині відцентрові тенденції, притаманні дуже сегментованому суспільству, поки що не врівноважуються установками на взаємодію в ім'я всенародного блага. Ні еліти, ні партії, ні вибори президента країни та парламентські вибори не змогли зупинити дезінтеграційні соціальні процеси в суспільстві, які блокують можливість проведення серйозних економічних і політичних реформ. Короткий період національної злагоди на ґрунті заперечення тоталітарного ладу в 1991-1993 рр. було упущено, втоплено в розмовах про демократію та щасливе майбутнє України, замість проведення реформ. І до нині накопичуються величезні багатства вгорі і водночас спостерігається катастрофічне зубожіння соціальних низів. Але і на «верху» і в «низу» спостерігається поступове падіння моральності і піднесених естетичних смаків та духу консолідованого патріотизму.

Щоб зупинити дезінтеграційні та деградаційні процеси та розпочати значні (не обов'язково революційні) перетворення, важливо стабілізувати політичну ситуацію в країні. У науковій і публіцистичній літературі досить часто модернізаційні можливості влади оцінюються через її вплив на політичну стабільність суспільства. Але при цьому нерідко поняття «стабільність» використовується досить довільно. Саме це змушує нас зупинитися на визначенні цього поняття більш конкретно.

На сьогоднішній день у західній соціології та політології є декілька підходів до визначення поняття **«стабільність»**:

стабільність як відсутність у суспільстві реальної загрози нелегітимного насильства або наявність у державі ефективних технологій, що дозволяють у критичній ситуації протидіяти йому;

стабільність як функціонування одного режиму або уряду протягом тривалого часу завдяки вмілій адаптації до соціальних змін, як, наприклад, відбувається в Росії протягом останніх років;

стабільність як дотримання конституційного ладу. Наприклад, С. Хантінгтон визначає стабільність за формулою – «порядок плюс послідовність», коли модель організації влади протягом тривалого часу зберігає свої якісні характеристики (американський конституційний лад);

стабільність як результат легітимності влади;

стабільність як відсутність структурних змін у політичній системі суспільства і можливість контролю за цими змінами;

стабільність як баланс, тобто рівновага владних та опозиційних політичних сил;

стабільність як збіг обставин, коли відмічається реальна гармонія функцій інститутів держави, сім'ї, школи тощо;

стабільність як модель поведінки, коли люди регулюють свою поведінку певним кодексом моралі і політичних дій, розуміючи, що відхилення від цих кодексів веде до нестабільності в суспільстві [4, с. 149 -157].

Саме у такому розумінні лежить комплексний підхід до вивчення і управління суспільних відносин, динаміки їх поліпшування, а не усталеність режимів «часткової демократії». Якщо це так, то слабким місцем у розв'язанні політичних проблем стабілізації та розвитку суспільства слід вважати сучасну методологію аналізу і перетворення політичних відносин. Адже переважна більшість сучасних дослідників намагаються розповісти «що робити». Безумовно, що це неодмінний елемент аналізу. Але ж першоджерельним початком в модернізації будь-якої політичної системи (і в першу чергу нашої) мусить бути – «яким чином це робити». Наголосимо, що це реальна і водночас достеменно прикладна методологія сучасної політичної модернізації.

Звідси аподиктично **можна дійти висновку** про три головні стратегічні напрями дій спрямованих на політичну цивілізовану модернізацію і ефективне управління суспільством:

по-перше, формування громадської думки, управління та керування нею відповідно до науково обґрунтованих цілей і завдань;

по-друге, підбір і розстановка висококваліфікованих професійних кадрів відповідно до цілей і задач модернізації;

по-третє, постійно діюча системна організації подій у країні, а не спонтанне слідування у фарватері стихійного політичного життя, і навіть адаптація до різноманітних за формою та змістом «стихій».

На наше глибоке переконання саме ці три першоджерела політичної модернізації є тією субстанцією, що несе в собі усвідомлений активізуючий мотиватор дій і водночас прискорювач кординальних політичних перетворень у країні.

Список літератури: 1. *Пазиніч С. М.* Естетичний ідеал прекрасного в історії розвитку людського суспільства / Пазиніч С. М. // Філософія і сучасність / Харк. держ. акад. дизайну і мистецтв ; [голов. ред.] Пазиніч С. М. — Харків : ХДАДМ, 2009. — № 2. — С. 94–109. 2. *Тарле Е.В.* 1812 год. Сборник. — М., 1961. 3. *Пазиніч С. М.* Філософія духовно-ціннісної спрямованості розвитку особистості —основа соціально орієнтованого управління / С. М.

Пазиніч // Теорія і практика упр. соц. системами: філос., психологія, педагогіка, соціол. — 2009. — № 2. — С. 41–49. 4. Макарычев А.С. Стабильность и нестабильность при демократии: методологические подходы и оценки // Полис. — 1998. -№1. — с. 149-157.

М.І.Михальченко, С.М.Пазиніч

ФІЛОСОФІЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ ЯК СУБСТАНЦІОНАЛЬНА НЕОБХІДНІСТЬ В КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ СИЛ СОЦІУМУ

У статті проаналізовано найважливіші аспекти політики, а також основні методологічні підходи спрямовані на цивілізовану модернізацію сучасної політичної системи в Україні. Аргументовано доведено необхідність політичних реформ спрямованих на консолідацію суспільних сил соціуму з метою радикальної модернізації економіки і як наслідок добробуту українського народу

Н.І.Михальченко, С.Н.Пазынич

ФИЛОСОФИЯ МОДЕРНИЗАЦИИ ПОЛИТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ КАК СУБСТАНЦИОНАЛЬНА НЕОБХОДИМОСТЬ В КОНСОЛИДАЦИИ ОБЩЕСТВЕННЫХ СИЛ СОЦИУМА

В статье проанализированы важнейшие аспекты политики, а также основные методологические подходы направленные на цивилизованную модернизации современной политической системы в Украине. Аргументированно доказана необходимость политических реформ направленных на консолидацию общественных сил социума с целью радикальной модернизации экономики и как следствие благосостояния украинского народа

N.I.Mikhal'chenko, S.N.Pazynich

PHILOSOPHY OF MODERNIZATION OF POLITICAL SYSTEM AS SUBSTANCIONAL'NA NECESSITY FOR CONSOLIDATION OF PUBLIC FORCES OF SOCIUMA

In the article the major aspects of policy, and also basic methodological approaches of направленные, are analysed on civilized modernization of the modern political system in Ukraine. The necessity of political reforms of the public forces of социума directed on consolidation is argued well-proven with the purpose of radical modernization of economy and as a result of welfare of the Ukrainian people

Стаття надійшла до редакції 11.10.2009 р.

УДК 371

*Жила В. І., Кострикін О. В.,
м. Харків, Україна*

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ НА ЛЮДЕЙ В СИСТЕМІ ФІЛОСОФІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО СПІЛКУВАННЯ

Складний і багатогранний феномен спілкування зовсім не випадково постає сьогодні в центрі уваги філософів і психологів, педагогів і соціологів, лінгвістів і фахівців з теорії і практики управління соціально-економічними системами. Це зумовлено тим, що від змісту й характеру міжособистісного спілкування істотно залежать успіх і результати спільної діяльності людей і людських колективів. Саме же цей характер, у свою чергу, визначається психологічною сумісністю виконавців і загальним соціально-психологічним кліматом в колективі організації чи підприємства. Тому цілком закономірним явищем стало формування й активний розвиток психології управління та аналіз її філософських аспектів.

В процесі управління сучасними складними соціальними системами все більшу роль відіграє особистісний чинник у забезпеченні необхідної чи бажаної ефективності суспільного виробництва та якості продукції. Сьогодні він стає визначальною передумовою належного функціонування і розвитку самої соціального чи соціотехнічної системи. Саме людина розглядається як основна мета і головний резерв науково-технічного і соціального прогресу. Тому така велика увага приділяється дослідженню, розробці та впровадженню в ділову практику ефективних управлінських технологій, які ґрунтуються на досягненнях філософії управління та його психології. При цьому важлива роль відводиться практиці управлінського спілкування як одному з ефективних інструментів досягнення цілей спільної діяльності та відповідному умін-